

Karmindompap han, Frisenfeldt og Kanalerne 09.06.2020 - foto Morten Lisse

Karmindompap ved Gedser

Af Morten Lisse

Den smukke Karmindompap er med sine godt 14 centimeters længde en smule mindre end en Gråspurv. Arten udgør den eneste danske repræsentant af slægten *Carpodae* - bedre betegnet som Rosenfinker (på engelsk "Rosefinch").

Karmindompap er en trækfugl som begynder at ankomme til Danmark i midten af maj - ofte på forlænget træk - fra overvintringsområderne i Indien og Sydøstasien. Enkelte fugle (omkring 40-57 par) er ynglefugle i Danmark, med en meget begrænset udbredelse - primært på Bornholm, Vendsyssel og den jyske Vestkyst samt enkelte sikre og flere mulige ynglefund på Lolland-Falster og Møn.¹

Karmindompap er vurderet som en moderat truet (endangered) ynglefugl på den danske rødliste, fortegnelsen over udryddelsestruede arter.

Arten indvandrede meget sent til Danmark (første fund i 1941) og ynglede først med sikkerhed i 1972. Derefter var der en markant fremgang i 1980'erne og forekomsten kulminerede i midt 90'erne hvor Atlas undersøgelsen i 1993-1996 anslog bestanden til at være det femdobbelte af idag, med omkring 200-250 par. Der har været en tilbagegang siden slut-90'erne og den samme tilbagegang har gjort sig gældende i hele Fleno-Skandinavien. Historisk set har artens udbredelse ganske vist fluktueret med bølger af spredning nordvestpå i Europa fra den primære bestand i Rusland, med efterfølgende "tilbagetrækning" sydøstpå år senere.²

---

¹ Christensen, J.S., T.H. Hansen, P.A.F. Rasmussen, T. Nyegaard, D.P. Eskildsen, P. Clausen, R.D. Nielsen & T. Bregnballe 2022: Systematisk oversigt over Danmarks fugle 1800-2019 - Dansk Ornitologisk Forening.

² Christensen, J.S., T.H. Hansen, P.A.F. Rasmussen, T. Nyegaard, D.P. Eskildsen, P. Clausen, R.D. Nielsen & T. Bregnballe 2022: Systematisk oversigt over Danmarks fugle 1800-2019 - Dansk Ornitologisk Forening.

Med et meget overbevisende antal Karmindompap i Gedser-området på lige over 1000 observationer af 1318 fugle, er Gedser-området absolut et af de bedre steder i Danmark at støde på denne eksotiske "østlige" art.

Statistikken for de mange individer, der lander i de professionelle ringmærkeres net på Gedser Fuglestation, taler også sit eget sprog. I alt 262 Karmindompap er ringmærket ved Gedser - et tal der langt overstiger totalen af samtlige ringmærkninger af arten fra hele resten af landet til sammen!

Alt dette kigger vi nærmere på i denne artikel, som har fokus på forekomsten af Karmindompap i Gedser-området.

Om datasættet

Data er udtrukket fra DOFbasen og forsøgt rensset for dubletter (flere registreringer af samme fugl på samme dag). Artiklen giver ikke det 100% sande overblik over forekomsten af Karmindompap ved Gedser, da DOFbasen er en forholdsvis ny database og der er observatører, som ikke taster ind i DOFbasen ligesom nogle bruger andre databaser til indtastninger.

Ydermere er mange indtastninger enten uden køn eller måske med forkert alders- eller kønsangivelse. For eksempel kan brune fugle lige så godt være unge hanner og ikke nødvendigvis hunner, men også syngende fugle kan lige så godt være af hunkøn. Med endnu mere korrekt indtastning, vil data om Karmindompap få større værdi og bringe os flere oplysninger.

Dernæst er der heller ikke taget højde for stationære fugles gentagne registrering dag efter dag. Dette kan mudre billedet af en eventuel bestandsudvikling og give indtryk af at mange Karmindompap kommer forbi Gedser, hvorimod der faktisk kan være tale om samme enkelte fugle registreret dagligt. Formålet med denne artikel er dog at give læseren en idé om hvornår man med stor sandsynlighed kan opleve Karmindompap ved Gedser, fremfor at analysere den lokale bestands trivsel.

Der er udtrukket data for perioden 1900 – 2023 for det større område der kaldes Gedser i DOFbasen. Da dette område også indeholder lokaliteter fra Gedesby og Gedesbyskov, er observationer fra disse lokaliteter fjernet, for udelukkende at få data fra selve Gedser-området. Søgningen, der ligger til grund for dataudtrækket fremgår af figur 1 nedenfor.

The image shows a search interface for the DOFbasen database. At the top, there is a navigation bar with tabs for 'DOFbasen', 'Observationer', 'Lister', 'Kontakt', 'Links', and 'Bruger'. Below this is a search bar labeled 'SØG I DOFBASEN'. The search criteria are as follows:

- Periode: År/halvår/måned/uge/dag (dropdown)
- Fra år/til år: 1900 2023
- Halvår: (dropdown)
- Måned/uge/dag: (dropdowns)
- Observationstype: Observationer (dropdown)
- Fugle/andre dyr: Fugle - alle (dropdown)
- Område: (dropdown)
- Større område: Gedser (dropdown)
- Art/artsgruppe: Art (dropdown)
- Art: Karmindompap (text input) Find art
- Inkl. underarter: (checkbox)
- Antal: (dropdown)
- Adfærd/alder: (dropdowns)
- Dragt/køn: (dropdowns)
- Bilag 1/rødlisten: (dropdown)
- Summering: (checkbox)

On the right side, there are checkboxes for 'Egne indtastninger', 'Andre indtastere', 'Medobservatør', and 'Observatør'. Below these are checkboxes for 'Billeder', 'IBA-kriterium', 'Kommentarer', and 'Største forekomst', followed by a 'Tekststreng' input field. At the bottom right, there is a 'Sortering:' dropdown set to 'Dato'. A 'SØG' button is located at the bottom center.

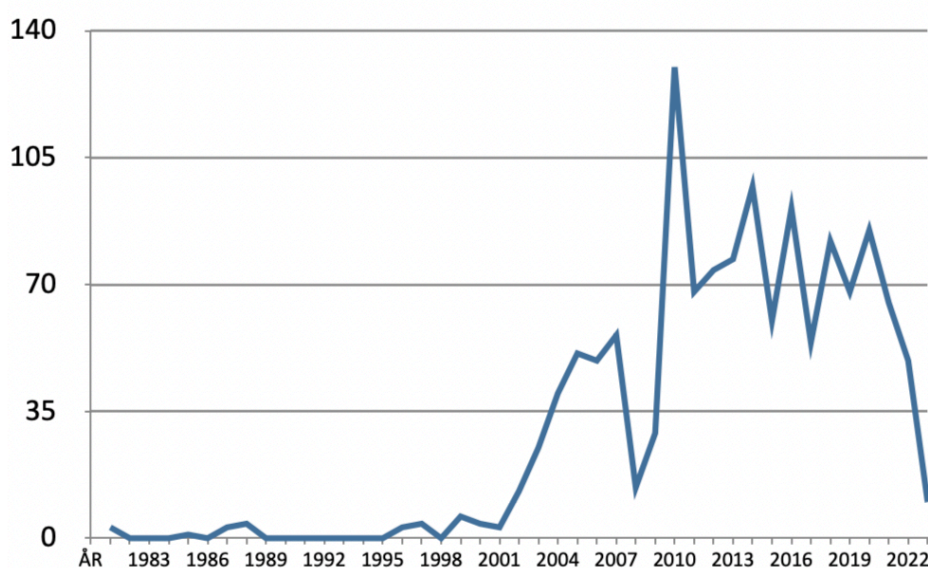
Figur 1: Søgning i DOFbasen, der ligger til grund for artiklen.

Derudover er der lavet lignende udtræk af samtlige registrerede ringmærkede Karmindompap for hele landet, igen renset for indlysende gengangere - noget der kan være et vanskeligt arbejde at gennemskue.

Registrering af Karmindompap ved Gedser

Første fund af Karmindompap ved Gedser er fra 17/5-1981 med 2 individer ringmærket og i årene derefter en begyndende forekomst af syngende fugle i blandt andet Gedser By og ved Kroghage. Det harmonerer med den registrerede fremgang i midt 80'erne under artens indvandring til Danmark, hvorefter man på landsplan dokumenterede markant tilbagegang af arten efter 1996.

I Gedser-området har man oplevet en øget forekomst af Karmindompap op igennem 00'erne og specielt fra 2010 og frem, til trods for den store tilbagegang på landsplan. Se figur 2.

Figur 2: Antal observationer af Karmindompap i Gedser-området fordelt på årstal.

Området har også lagt jord til flere sikre og formodede ynglepar (bl.a var der et sikkert ynglepar i Fyrhaven ved Fuglestationen i 2010, ved Kroghage 2011 samt parringsadfærd observeret i Birkemose i 2016), hvilket jo resulterer i hyppigere registreringer og typisk gentagne daglige registreringer af de samme individer.

Det skal altså dermed ikke nødvendigvis tages som et udtryk for at arten, med sin generelle tilbagegang i Danmark, er blevet mere talrig ved Gedser fra årtusindeskiftet og frem til cirka 2016. Men det viser i hvert fald et billede af, at Karmindompap har trivedes i området i disse år, hvor man dagligt kunne få glæde af, at observere arten.

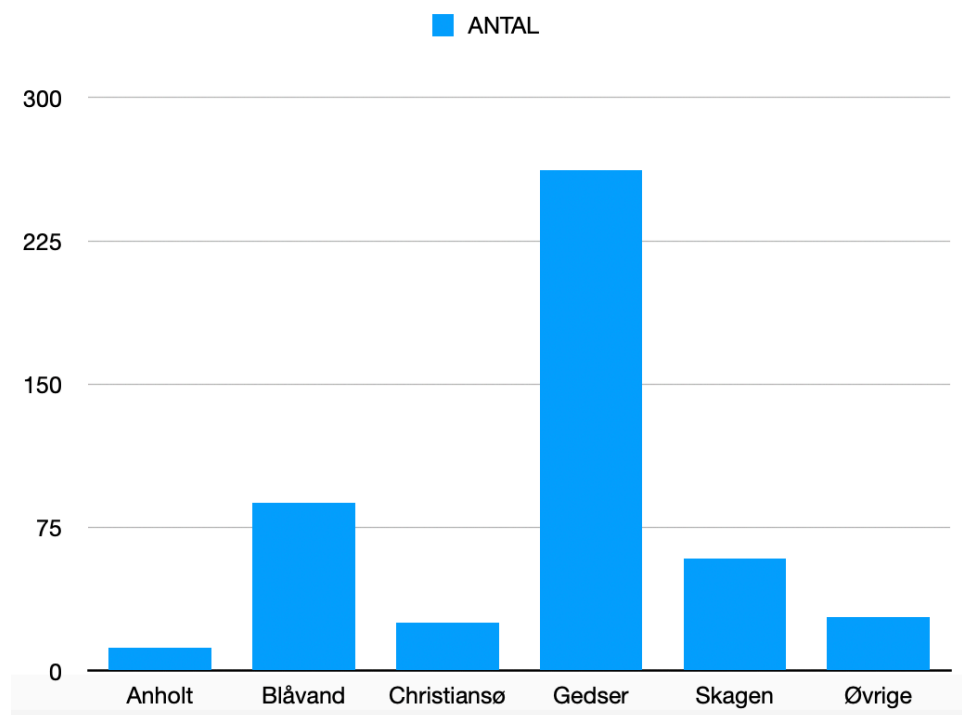
Men den gode forekomst af arten skyldes også at Gedser geografisk ligger optimalt placeret for de individer, typisk unge fugle, der forlænger deres træk mod nordvest og forsøger at slå sig ned på kystnære lokaliteter med varieret vegetation (krat, små lunde og tilgroede moser - som netop Birkemose, Kroghage, Frisenfeldt) og med deres karakteristiske sang hævder territorie i håb om at tiltrække en partner.

Man har naturligvis også set en øget observatør-dækning siden årtusindeskiftet med bedre online registrering og det kan endvidere forklare stigende antal fund siden siden år 2000 - men så er det derimod foruroligende at se en jævn tilbagegang siden 2020, endda med sølle 10 fund i 2023, et tal vi skal helt tilbage til år 2001 for at finde lavere!

Efter at Gedser faktisk har været en af Karmindompappens store bastioner i Danmark, ser arten dermed desværre ud til, også lokalt at være på retræte.

I DOFbasen er der som nævnt ovenfor 1004 registreringer af 1318 Karmindompap ved i Gedser-området og Gedser har en suveræn lands-rekord i antal ringmærkede individer totalt på ikke mindre end 262 fugle.

Se endvidere figur 3 nedenfor, hvor antallet af ringmærkede Karmindompap vises for de lokaliteter hvor arten er ringmærket herhjemme.

Figur 3: Karmindompap ringmærket i Danmark.

(Skagen dækker over Grenen og Ellekrattet; Christiansø inkluderer Ertholmene, mens øvrige lokaliteter bl.a. inkluderer Agger Tange, Fanø, Klitmøller, Korshage, Langeland med flere).

Hvornår er der størst chance for at se Karmindompap ved Gedser?

For en sol- og varme-elskende fugl, vil karmindompap hovedsagligt træffes ved Gedser når højtryksvejre og varme i maj og juni gør det fristende for især de unge hanner at forlænge deres træk og forsøge at etablere sig i områder i yderkanten af udbredelsesområdet, hvor der er mindre konkurrence fra ældre individer.

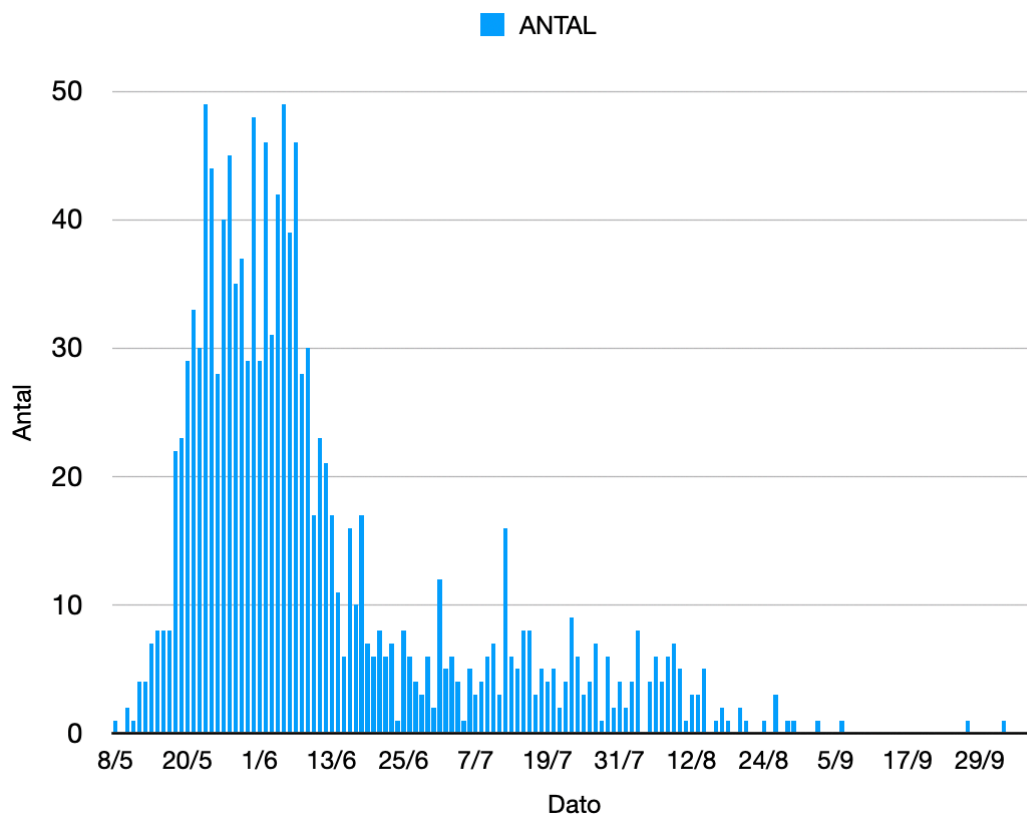
Men sæsonen er kort, og selv for de fugle som måtte etablere sig som ynglefugle, går turen allerede mod varmere himmelstrøg i slutningen af juli. Årets udfløjne 1K ungfugle kan dog godt strejfe lidt rundt, hvilket også opleves ved Gedser, hvor enkelte fugle - givetvis fra bestande i den nordvestlige del af udbredelsesområdet - observeres godt ind i august. Dette sker typisk i forbindelse med ringmærkning eller som trækkende fugle, da de ikke gør meget væsen af sig selv på denne årstid og dermed vil rastende fugle let overses i felten.

Den tidligst registrerede Karmindompap ved Gedser har været 8. maj (i år 2000), men vi skal hen i slutningen af maj og ind i de første 14 dage af juni for at se de regelmæssige forekomster af Karmindompap i området - typisk syngende fugle, som nemt opdages på den karakteristiske sang.

Enkelte efterårsfund er det dog også blevet til med 3 september- og 2 oktober-fund, mens Gedser også kan bryde sig af det blot 2. danske december-fund med en ringmærket 1K fugl den 6/12-2021!

Figur 4 nedenfor viser fordelingen af fugle pr. enkeltstående datoer (hvor årstallet er filtreret fra - og uden det ekstreme december-fund) og som tydeligt viser en klar top i forekomster i løbet af slut maj og de første par uger i juni. Forekomsterne i slut juni og juli skal ses i lyset af sandsynligt eller muligt ynglende fugle - med territoriehævdende individer, der dermed nemt træffes i området og er stationære.

Det skal i den forbindelse nævnes at der desværre ikke blev registreret nogen Karmindompap i Gedser-området i 2023 fra 23. juni og frem. Så det er bare med at komme ud NU og få spottet en Karmindompap - og imens håber vi at 2024 igen kan bringe os en sommer med yngel af arten i Gedser-området.

Figur 4: Antal Karmindompap i Gedser-området 1981-2023, fordelt på hver enkelt dato mellem tidligst og senest forekommende fugle (eksklusive det usædvanlige december-fund).

Hvor er der størst chance for at se Karmindompap ved Gedser?

Som det ses på figur 5 nedenfor over forekomsten af Karmindompap på de forskellige lokaliteter i Gedser-området, er det ikke nogen overraskelse at de fleste observationer og individer observeres ved selve Gedser Odde. Dette er hovedsagligt et resultat af nemt observerede rastende og følgelig ringmærkede fugle i Fyrhaven ved Fuglestationen. Der bliver også jævnligt observeret enkelte trækkende og kortvarigt rastende fugle på selve Odden i forbindelse med træktælling. Endvidere kan man ved optimale vindforhold, selv helt ude på Odden, nemt høre de syngende individer fra Fyrhaven - altså noget der giver mange registreringer grundet god dækning af lokaliteten i trækperioderne.

Derudover viser figur 5, at Birkemose og Kroghage-området som de bedste steder til at finde de syngende fugle i slut maj og start juni - og med lidt held endda en af de smukke karminrøde gamle hanner i stedet for de lidt mere uanselige brune, hunfarvede fugle. En god rundtur på Kroghage eller en tur over Poststien til Birkemose og de små lunde omkring gårdene burde næsten med garanti give en syngende fugl på denne årstid. Der har været flere registreringer af helt op til 6 henholdsvis 5 fugle på samme dag i gode år ved Birkemose og Kroghage. Hvis tiden er knap på vej til og fra fugletrækket ved Odden, kan man altid lige stikke

hovedet indenfor ved Frisenfeldt og Kanalerne hvor der på samme årstid ofte træffes en enkelt syngende fugl eller to langs kanalerne eller nær Naturskolen og de små shelters.

LOKALITET	OBSERVATIONER	INDIVIDER
Birkemose (Sydfalster)	144	225
Frisenfeldt og Kanalerne	93	115
Gedser Agerland	1	1
Gedser Lystbådehavn	5	6
Gedser By og Færgehavn	37	40
Gedser Odde	535	667
Kroghage ved Gedser	183	253
Vesterhave	6	6

Figur 5: Fordelingen af Karmindompap på de forskellige lokaliteter i Gedser-området.

Tilbagegangen af Karmindompap

Der er ingen præcis forklaring på den markante tilbagegang i det meste af Karmindompappens vestlige udbredelsesområde i Europa. Øgede nedbørsmængder sandsynliggøres at være årsag til artens tilbagegang i Danmark³, men der kan naturligvis også være tale om lokale forhold på ynglelokaliteterne - f.eks. forandret beplantning (eksempelvis ved Kroghage, hvor kommunen i 2016 fjernede yngle-krat⁴) eller menneskelig forstyrrelse. Det kan også være udfodringer for arten under trækket eller i vinter-kvartererne, men faktisk er den globale bestand af Karmindompap på mellem 60-120 millioner voksne fugle i fin form (klassificeret som "least concern") og det er kun den vesteuropæiske bestand der er i tilbagegang. Med det nordvestlig-sydøstlige trækmønster mod Asien, er Karmindompap tilsyneladende heller ikke udsat for de samme trusler med jagt i Middelhavet eller tørke / habitat-forandring i Afrika, som mange af vore andre langt-trækkende småfugle. Efter alt at dømme har den i stedet udmærkede overvintringsforhold med masser af føde i Indien og Sydøstasien, hvor den tilsyneladende heller ikke er offer for den omsiggribende jagt og fangst af vilde fugle til den forfærdelige handel med vilde fugle til burfugle-industrien⁵.

Forhåbentlig er tilbagegangen blot et resultat af artens historiske flukturering med regelmæssige bølger af spredninger og tilbagetrækninger over de sidste par hundrede år - noget man også har oplevet hos andre arter som f.eks. Tyrkerdue og Sortstrubet Bynkefugl - og vi vil måske endda igen en dag i Danmark opleve invasionagtige forekomster som i 1987, hvor flere hundrede individer blev registreret flere steder i forbindelse med sydøstenvind - og efterfølgende resulterede i et signifikant boost af ynglebestanden.

³ DOF BirdLife <https://www.iucnredlist.org/species/22720556/111130806#population> DOFbasen <https://dofbasen.dk/danmarksfugle/art/16790>

⁴L.A.Hansen pers. kommentar

⁵ Bird Life International IUCN Red List of Threatened Species <https://www.iucnredlist.org/species/22720556/111130806#population>

Syngende Karmindompap han, Frisenfeldt og Kanalerne 05.06.2020 - foto Morten Lisse

Konklusion

Karmindompap er endnu en af de virkelig "gode" arter som Gedser kan fremvise med relativ stor sikkerhed i løbet af det sene, varme forår og ikke mindst med nogle imponerende tal for ringmærkning i forhold til lands-gennemsnittet. For en art med en mere sydlig og østlig udbredelse i Europa, spiller geografien og Gedser Odde's placering helt sikkert en rolle for disse mange forekomster.

Forhåbentlig vil vi med tiden - og forhåbentlig allerede i år - igen se en øget forekomst af Karmindompap - måske som resultat af varmt vejr fra sydøst i det sene forår. Og med lidt stabilt sommervejr måske igen få nogle ynglepar i Gedser-området.

Det kan kun opfordres til, at man lægger vejen forbi Gedser Odde, Birkemose eller Kroghage en tidlig morgen i slut maj eller start juni hvor man burde blive budt velkommen af Danmarks nok mest venlige fugl, der smukt og blødt synger "*pleased to meet you!*".

Læs mere om Karmindompap generelt på <https://dofbasen.dk/danmarksfugle/art/16790>

Afslutningsvis opfordrer Gedser Fuglestation alle til at taste såvel ældre som fremtidige fund af Karmindompap ind i DOFbasen, således at vi kan opnå en endnu bedre statistik og forståelse for artens status i området.